

Un Llais Cymru
One Voice Wales

Cynghorau Cymuned a Thref Canllawiau Digidol

Cyngor ar Ddiogelwch Digidol i
Gynghorau Cymuned a Thref yng
Nghymru

Ionawr 2025

Cynnwys

Cyflwyniad.....	3
Diogelu Dyfeisiau	3
Galluogi Diogelu Cyfrinair bob amser.....	3
Tracio, Cloi, neu Ddileu Dyfeisiau Coll	3
Diweddarau Pob Dyfais yn Rheolaidd	3
Diweddarau Apiau	3
Osgoi Wi-Fi Anniogel.....	4
Gwneud copi wrth gefn o'ch data	4
Defnyddiwch Ofal gyda Ffeiliau Anhysbys.....	5
Defnyddio Cyfrineiriau a PINs i Ddiogelu Eich Data.....	5
Osgoi Ymosodiadau Gwe-rwydo	6
Hanes Fersiwn	7

Cyflwyniad

Wrth i gynghorau cymuned a thref yng Nghymru ddibynnu fwyfwy ar dechnoleg ddigidol i reoli eu materion, mae'n dod yn hanfodol i ddiogelu eich systemau data a Thechnoleg Gwybodaeth (TG) rhag bygythiadau seiber. Mae'r canllaw hwn yn rhoi cyngor syml i'ch helpu i ddiogelu gwybodaeth, asedau ac enw da eich cyngor rhag ymosodiadau seiber cyffredin.

Diogelu Dyfeisiau

Mae dyfeisiau symudol angen ystyriaeth benodol. Dyma rai awgrymiadau:

Galluogi Diogelu Cyfrinair bob amser

Defnyddiwch gyfrineiriau neu PINs cymhleth i gael mynediad i ddyfeisiau. Defnyddiwch adnabyddiaeth olion bysedd neu gamera os yw ar gael ond nodwch efallai na fydd adnabod wynebau mor ddiogel â dulliau eraill.

Tracio, Cloi, neu Ddileu Dyfeisiau Coll

Mae systemau gweithredu modern fel Android, Apple iOS a Windows 11 yn darparu offer mewnol i olrhain dyfeisiau. Mae'r rhain yn aml yn darparu'r gallu i gloi'r ddyfais o bell neu i ddileu popeth os yw'r ddyfais yn cael ei cholli neu ei dwyn.

Diweddarau Pob Dyfais yn Rheolaidd

Rhaid i bob dyfais symudol gael y wybodaeth ddiweddaraf am y patsiau diogelwch diweddaraf. Fel arfer dyma'r ymddygiad ar gyfer pob dyfais sy'n weddol gyfredol. Gall cefnogaeth a diweddariadau ddod i ben ar ôl 3-7 mlynedd. Dylid disodli dyfeisiau nad ydynt bellach yn meddu ar ddiweddariadau a phatsiau diogelwch.

Diweddarau Apiau

Diweddarwch yr holl apiau sydd wedi'u gosod yn rheolaidd. Monitro apiau sydd wedi'u gosod i sicrhau eu bod yn derbyn diweddariadau rheolaidd. Mae hen apiau nad ydynt bellach yn cael eu cefnogi gan eu darparwyr mewn perygl o beryglu diogelwch a dylid eu dileu a chanfod dewis arall.

Osgoi Wi-Fi Anniogel

Dylid sicrhau unrhyw ddefnydd o Wasanaethau Wi-Fi mewn lleoliadau cyhoeddus megis caffis, trafndiaeth gyhoeddus neu adeiladau cymunedol trwy Rwydwaith Preifat Rhithwir (VPN). Offeryn yw VPN sy'n helpu i gadw'ch cysylltiad rhyngwyd yn ddiogel ac yn breifat. Pan fyddwch chi'n defnyddio VPN, mae eich gweithgareddau ar-lein wedi'u cuddio rhag eraill, gan ei gwneud hi'n anoddach i unrhyw un weld beth rydych chi'n ei wneud neu ddwyn eich gwybodaeth.

Gallwch ddefnyddio VPN ar wahanol ddyfeisiau fel ffonau symudol, tabledi a gliniaduron. Dyma sut:

- Ffonau Symudol: Gallwch lawrlwytho a gosod ap VPN o'ch siop ap. Ar ôl ei osod, gallwch ei droi ymlaen, a bydd yn amddiffyn eich cysylltiad rhyngwyd.
- Tabledi: Yn union fel ar ffonau symudol, gallwch ddod o hyd i ap VPN yn y siop ap, ei lawrlwytho, a'i droi ymlaen i gadw'ch pori yn ddiogel.
- Gliniaduron: Ar gyfer gliniaduron, gallwch osod rhaglen VPN o'r rhyngwyd. Ar ôl ei gosod, gallwch gysylltu â'r VPN i ddiogelu eich gweithgareddau ar-lein.

Mae defnyddio VPN yn ffordd syml o sicrhau bod eich defnydd o'r rhyngwyd yn parhau i fod yn breifat ac wedi'i ddiogelu pan fyddwch chi'n defnyddio Wi-Fi cyhoeddus.

Gwneud copi wrth gefn o'ch data

Er mwyn sicrhau parhad gweithrediadau eich cyngor mae angen gwneud copïau wrth gefn o'ch data yn rheolaidd. Dyma bum ystyriaeth allweddol:

Adnabod Data Critigol

Penderfynwch pa ddata sy'n hanfodol ar gyfer swyddogaethau eich cyngor. Mae hyn fel arfer yn cynnwys dogfennau cyfreithiol a gohebiaeth.

Storio wrth gefn ar wahân

Cadwch gopïau wrth gefn ar ddyfeisiau ar wahân ac mewn lleoliad gwahanol. Gall hyn atal colled o meddalwedd wystlo (*ransomware*) neu ymosodiadau eraill ond hefyd o ddigwyddiadau fel tân neu lifogydd.

Defnyddiwch Storio'r Cwmwl

Mae storfa cwmwl yn cadw'ch data'n ddiogel oddi ar y safle ac yn cynnig argaeledd uchel, yn aml am gost fach iawn. Cyfeiriwch at ganllawiau ar wahân Un Llais Cymru ar Storio Cwmwl

Awtomeiddio copïau wrth gefn

Mae copïau wrth gefn awtomataidd yn arbed amser ac yn sicrhau bod eich data diweddaraf bob amser yn ddiogel.

Diogelu Eich Sefydliad rhag Maleiswedd (*Malware*)

Mae Malware, sy'n fyr ar gyfer "meddalwedd maleisus," yn cyfeirio at unrhyw feddalwedd a ddyluniwyd yn fwriadol i achosi difrod i gyfrifiadur, gweinydd, cleient neu rwydwaith cyfrifiadurol. Gall meddalwedd faleisus fod ar sawl ffurf. Mae'n ymdreiddio i systemau i ddwyn, amgryptio, neu ddileu data, newid neu herwgipio swyddogaethau craidd, a monitro gweithgareddau defnyddwyr heb yn wybod iddynt.

Er mwyn atal difrod maleiswedd, dilynwch y camau hyn:

Gosod Meddalwedd Wrthfeirws

Sicrhewch fod gan bob cyfrifiadur feddalwedd wrthfeirws wedi'i osod a'i alluogi.

Rheoli Defnydd Gyriannau USB

Cyfyngu ar y defnydd o yriannau USB i atal heintiau malware. Anogwch drosglwyddo ffeiliau trwy e-bost neu storfa cwmwl.

Defnyddiwch Ofal gyda Ffeiliau Anhysbys

Byddwch yn ofalus gydag unrhyw ffeiliau a anfonir atoch trwy e-bost, yn enwedig os nad ydynt yn dod o ffynhonnell hysbys y gellir ymddiried ynddi

Defnyddio Cyfrineiriau a PINs i Ddiogelu Eich Data

Mae cyfrineiriau yn hanfodol ar gyfer diogelu eich dyfeisiau a data:

Galluogi Diogelu Cyfrinair

Gosodwch gyfrineiriau clo sgrin neu ddulliau dilysu eraill ar bob dyfais.

Defnyddio Dilysu Dau-Ffactor

Mae dilysu dau ffactor (2FA) yn ffordd o ychwanegu haen ychwanegol o ddiogelwch i'ch cyfrifon ar-lein. Mae'n gofyn nid yn unig am gyfrinair ond hefyd ail ffurf o ddilysu, megis cod a anfonwyd at eich ffôn neu ap dilysu. Mae hyn yn ei gwneud yn llawer anoddach i ddefnyddwyr anawdurdodedig gael mynediad, hyd yn oed os oes ganddynt eich cyfrinair.

Galluogi dilysu dau ffactor lle mae ar gael.

Osgoi Cyfrineiriau Rhagweladwy

Dewiswch gyfrineiriau sy'n hawdd i'w cofio ond sy'n anodd eu dyfalu. Osgowch gyfrineiriau cyffredin.

Rheoli Cyfrineiriau

Ystyriwch ddefnyddio rheolwyr cyfrinair. Mae rheolwyr cyfrinair yn offer sy'n storio'ch holl gyfrineiriau mewn un lle. Maent yn eich helpu i gadw'ch cyfrineiriau'n ddiogel a'u trefnu'n hawdd. Pan fydd angen cyfrinair arnoch, bydd y rheolwr yn ei lenwi ar eich rhan, felly nid oes rhaid i chi gofio pob un ohonynt. Gall hefyd greu cyfrineiriau cryf i chi, gan ei gwneud yn anoddach i eraill eu dyfalu.

Newid Cyfrineiriau Diofyn

Newidiwch gyfrineiriau rhagosodedig ar unrhyw ddyfeisiau newydd bob amser cyn eu dosbarthu i staff.

Osgoi Ymosodiadau Gwe-rwydo

Math o sgam yw gwe-rwydo lle mae rhywun yn ceisio eich twyllo i rannu gwybodaeth bersonol, fel cyfrineiriau neu fanylion banc. Mae hyn fel arfer yn digwydd trwy e-byst ffug neu negeseuon sy'n edrych fel eu bod yn dod o ffynhonnell ddibynadwy. Y nod yw eich cael chi i glicio ar ddolen neu agor atodiad, a all wedyn arwain at ddwyn eich gwybodaeth. Mae'n bwysig bod yn ofalus a gwirio'r ffynhonnell cyn ymateb i geisiadau o'r fath.

Gall ymosodiadau gwe-rwydo dwyllo defnyddwyr i ddatgelu gwybodaeth sensitif. Dyma rai rhagofalon:

Cyfyngu Mynediad

Rhoi'r lefel isaf o fynediad i staff at unrhyw wybodaeth sensitif sy'n angenrheidiol i gyflawni eu rolau.

Deall Gweithrediadau Normal

Sicrhau bod staff yn adnabod y gweithdrefnau arferol i sylwi ar geisiadau anarferol.

Gwiriwch am Arwyddion Gwe-rwydo

Darparu hyfforddiant i staff i adnabod dangosyddion nodweddiadol o ymosodiadau gwe-rwydo, megis gwallau gramadegol neu geisiadau sy'n cyfleu ymdeimlad o frys.

Adrodd Ymosodiadau

Rhowch wybod am ymosodiadau gwe-rwydo a amheuir ar unwaith a pheidiwch â themlo'n euog neu'n ofidus os ydych wedi dioddef un o'r rhain.

Casgliad

Drwy roi'r mesurau seiberddiogelwch ymarferol a chost-effeithiol hyn ar waith, gall cynghorau cymuned yng Nghymru leihau'n sylweddol eu risg o ddioddef ymosodiadau seiber.

Mae'r awgrymiadau hyn yn seiliedig ar ganllawiau gan y Ganolfan Seiberddiogelwch Genedlaethol. I gael arweiniad manylach, ewch i wefan y Ganolfan Seiberddiogelwch Genedlaethol www.ncsc.gov.uk.

Hanes Fersiwn

	Dyddiad	Cyhoeddwr	Rheswm	Dyddiad Adolygu
V1	15/02/25	Justin Horrell	Fersiwn Cychwynnol	15/02/26

Ariennir gan

Lywodraeth Cymru

Funded by

Welsh Government